

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 5 maart – 12:00 uur d.d. 8 maart 2021

5.1.2e

Directie Communicatie

Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan Covid-19 Nederlanders ziek door Covid-19 Nederlanders met langdurige klachten door Covid-19 Nederlanders waarvan zorg is uitgesteld door de pandemie 	<ul style="list-style-type: none"> Familie en vrienden getroffen Patiëntenfederatie Nederland Kwaliteitsinstituut Dica Steunpunt C-support Veilig Thuis Rotterdam-Rijnmond 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici

Samenvatting

- Over de gehele linie analyseren ochtendkranten de te verwachten (gelekte) boodschappen van het kabinet vanavond. Over het algemeen wordt gesteld dat het kabinet 'grote' versoepelingen nu niet aandurf, maar wel een beter perspectief wil schetsen van de situatie over twee weken. Kranten trekken verschillende conclusies uit de timing van deze 'behouden' boodschap, al wordt de link met de verkiezingscampagne snel gelegd. Nu eens wordt gesteld dat Rutte zich -tegen de verwachtingen in- niet laat verleiden tot versoepelingen vlak voor de verkiezingen, dan weer wordt gesuggereerd dat Rutte de kiezers juist wil voorhouden dat er na de verkiezingen meer mogelijk wordt.
- NRC, Trouw en FD merken op dat het kabinet wat betreft de avondklok voor een andere aanpak kiest (en Rutte de 'belofte' om de maatregel eerste in te trekken duidelijk 'breekt', aldus NRC). Daarmee zou de avondklok "...een vast onderdeel zijn geworden van de coronabestrijding" (Trouw) en "...zijn verworpen tot een ruilmiddel om andere versoepelingen mogelijk te maken" (NRC).
- Veiligheids- en gedragsdeskundigen zeggen tegen BNR dat de avondklok onhoudbaar dreigt te worden als de temperaturen verder omhooggaan en het steeds langer licht blijft. Ze concluderen dit mede op basis van gegevens van locatiebedrijf Resono, waaruit blijkt dat het aantal mensen dat na de avondklok op straat was, 'explosief' toenam tijdens de warme dagen in en rond het weekend van 20 februari.
- Trouw, NRC en AD plaatsen verschillende stukken over de gevolgen van het uitstellen van reguliere zorg in de ochtendkrant. Op de voorpagina meldt Trouw dat er minstens 68 patiënten complicaties kregen door uitgestelde zorg in het Elisabeth TweeStedenziekenhuis. Uit rondgang van Trouw blijkt dat dit ziekenhuis als enige cijfers daarover bijhoudt. Patiëntenfederatie Nederland roept in de AD-ochtendkrant het kabinet op tot een nationaal onderzoek naar hoeveel mensen complicaties hebben opgelopen en hoeveel mensen zijn overleden door het uitstellen van reguliere zorg. Kwaliteitsinstituut Dica meldt dat er gewerkt wordt aan een landelijke registratie. NRC laat een aantal deskundigen reageren op de cijfers. In het AD is daarnaast ook aandacht voor de vermindering van huidcontroles waardoor 1 op de 5 melanomen niet is gediagnosticeerd. Dermatologen schatten dat 1 op de 3 huidcontroles niet doorging sinds begin van de crisis.
- Uit onderzoek van steunpunt C-support blijkt dat duizenden mensen die in de eerste golf corona kregen, een jaar later nog kampen met klachten zoals ernstige vermoeidheid, benauwdheid, concentratieverlies en zenuwpijn. Steunpunt C-support en de beroepsvereniging voor bedrijfsartsen (NVAB) vinden dat het langdurige ziektebeeld van een groep coronapatiënten zo snel mogelijk moet worden erkend, zodat deze groep geholpen kan worden. Met het onderzoek wil C-support een sterk signaal afgeven aan VWS in de hoop dat erkenning er snel komt.
- Professionals van Veilig Thuis Rotterdam-Rijnmond en kinderarts Marjo Affourtit (Erasmus MC) zeggen dat kindermishandeling door de lockdown qua aantallen niet zozeer toeneemt, maar wel erger wordt. De Kindertelefoon merkt dat steeds meer kinderen aan de bel trekken over huiselijk geweld.

Karakterisering van de berichtgeving

- Afgelopen weekend komen media met (uitgebreide) sfeerverslagen van de twee Fieldlab-festivals.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- De Zuid-Afrikaanse variant is 16 keer aangetroffen in een fysiopraktijk in Gorinchem.

Informatiebehoefte
Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Via de social mediakanalen van VWS worden relatief veel onderlinge discussies gevoerd over vaccineren, het gaat dan onder meer over de betrouwbaarheid, de werking en bijwerkingen. Daarnaast blijft de meest gestelde vraag wanneer men gevaccineerd zal worden, wat gepaard gaat met opmerkingen over uitnodigingen die te laat komen. Ook via de social mediakanalen van minister De Jonge gaan relatief veel berichten over vaccineren. Voornamelijk negatief, mensen geven aan dat ze geen vaccin willen. Enkele berichten van mensen die hun medische situatie delen om aan te tonen dat zij ook echt prioriteit zouden moeten krijgen zoals de hoge risicogroep. Enkele 60-plussers zeggen niet te begrijpen dat er geen onderscheid is gemaakt tussen wel of geen (aanvullend) medisch risico.
- Via de social media kanalen van minister De Jonge laat men zich negatief uit over het testen. Mensen hebben het gevoel dat de overheid met het testen (testsamenleving) het hoge aantal besmettingen en de maatregelen in stand wil houden.

- Uit berichten die via de social media kanalen van minister De Jonge langskomen blijkt dat men moeite heeft met het begrijpen en verklaren van de maatregelen. 'Waarom mag je maar met 2 mensen in een hele grote winkel, maar mag iedereen wel schuifelen door een Kruidvat?' 'Wanneer kan de BSO weer open?'
- NRC beantwoordt drie vragen over de zelftest: Wat is het doel van de zelftests? Hoe werken ze? En hoe betrouwbaar zijn ze?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Meerdere mensen ontvingen zaterdagmorgen op een testlocatie van spoedtest.nl in Haarlem een verkeerde uitslag. Volgens eigenaar Rasmus Emmelkamp werd er een nieuw systeem in gebruik genomen waarbij iets fout ging.
- Een 90-jarige en 83-jarige vrouw uit het Zuid-Hollandse Heerjansdam zijn in januari en februari slachtoffer geworden van 'prikfraudeurs'. Er kwamen mensen aan de deur die zich voordeden als medewerkers van de GGD die een coronavaccin kwamen toedienen. De vrouwen lieten hen binnen en hebben volgens de politie 'een prik' gevoeld. Of de vrouwen daadwerkelijk zijn geïnjecteerd en met welke stof dan, is volgens een politiewoordvoerder nog in onderzoek. Voor zover bekend zijn dit de enige twee voorvallen. De politie waarschuwt voor deze vorm van oplichting en benadrukt dat vaccinaties niet aan huis worden gezet. Bij 'prikfraude' is het advies niet open te doen en 112 te bellen.
- Farmaciebedrijf Merck heeft zaterdag positieve testresultaten bekendgemaakt voor de virusremmer die het ontwikkelt met het Amerikaanse Ridgeback Bio. Het experimentele antivirale middel molnupiravir zorgt bij patiënten met Covid-19 voor een duidelijke daling van de virale lading. Onderzoekers spreken van "veelbelovende resultaten".
- De Oostenrijkse autoriteiten hebben uit voorzorg de inenting met een partij vaccins van AstraZeneca opgeschort nadat een vrouw overleed en een ander ziek werd.
- China wil in samenwerking met het IOC vaccins leveren aan olympiërs.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Trouw meldt op de voorpagina dat er minstens 68 patiënten van het Elisabeth-TweeSteden ziekenhuis complicaties kregen door uitgestelde zorg. **Voorzitter van de medische staf van het Elisabeth-TweeStedenziekenhuis, Edo Arnoldus** vertelt dat in zijn ziekenhuis de artsen een notitie maken als zij complicaties zagen die, naar hun inschatting, werden veroorzaakt door uitstel van zorg. Andere ziekenhuizen houden dit niet op deze manier bij, blijkt uit een rondgang door Trouw. Door **kwaliteitsinstituut Dica** wordt gewerkt aan een landelijke inventarisatie. De **NZA** heeft geen cijfers over het aantal patiënten dat complicaties kreeg door uitgestelde zorg. Wel ziet de NZa een toename van het aantal urgente ingrepen in ziekenhuizen volgens een woordvoerder komt dat waarschijnlijk door zorg die eerder is uitgesteld en inmiddels urgent is geworden. Volgens de **Nederlandse Verenigingen voor Anesthesiologie en Heelkunde** zijn vorig jaar in totaal ten minste 100.00 noodzakelijke, niet spoedeisende operaties uitgesteld. Daarnaast hebben huisartsen minder naar het ziekenhuis doorverwezen.
- In het AD is daarnaast ook aandacht voor de vermindering van huidcontroles waardoor 1 op de 5 melanomen niet is gediagnosticeerd. De dermatologen schatten dat 1 op de 3 huidcontroles niet doorgingen.
- Uit onderzoek van **steunpunt C-support** blijkt dat duizenden mensen die in de eerste golf corona kregen, een jaar later nog kampen met klachten zoals ernstige vermoeidheid, benauwdheid, concentratieverlies en zenuwpijn.
- Professionals van **Veilig Thuis Rotterdam-Rijnmond** en **kinderarts Marjo Affourtit (Erasmus MC)** zeggen dat kindermishandeling door de lockdown qua aantallen niet zozeer toeneemt, maar wel erger wordt. De **Kindertelefoon** merkt dat steeds meer kinderen aan de bel trekken over huiselijk geweld.

Welke geruchten worden genoemd?

- In aanloop naar de persconferentie vanavond wordt dit weekend alweer veel informatie naar buiten gebracht over de plannen van het kabinet wat betreft het verlengen en versoepelen van de coronamaatregelen. Over het algemeen wordt gesproken over 'enkele kleinere versoepelingen'.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- Veiligheids- en gedragsdeskundigen **Will Tiemeijer (Erasmus Universiteit)**, **Esther Metting (Rijksuniversiteit Groningen)**, **Marnix Eysink Smeets (Hogeschool InHolland)** en **Jaap Timmer (VU)** zeggen tegen BNR dat de avondklok onhoudbaar dreigt te worden als de temperaturen verder omhooggaan en het steeds langer licht blijft. Ze concluderen dit mede op basis van gegevens van locatiebedrijf Resono, die BNR heeft opgevraagd. Uit die data blijkt dat het aantal mensen dat na de avondklok op straat was, 'explosief' toenam tijdens de warme dagen in en rond het weekend van 20 februari.

Betekenisgeving

Welke waarschuwingen en oproepen worden gedaan?

- **Patiëntenfederatie Nederland** roept maandag in de AD-ochtendkrant het kabinet op tot een nationaal onderzoek naar hoeveel mensen complicaties hebben opgelopen door uitgestelde zorg en hoeveel mensen als gevolg van het uitstellen van zorg zijn overleden. De federatie doet de oproep naar aanleiding van de cijfers van het Elisabeth-TweeStedenziekenhuis waaruit blijkt dat minstens 68 mensen complicaties kregen door uitgestelde zorg. Het **KWF** vindt het 'onacceptabel' dat kankerpatiënten niet de beste zorg krijgen vanwege corona. Daarnaast roept de federatie ook op dat mensen bij klachten niet al te bescheiden zijn want zorg werd niet alleen uitgesteld, veel mensen stapten zelf ook te laat bij klachten naar een arts.

- **Steunpunt C-support** en de **beroepsvereniging voor bedrijfsartsen (NVAB)** vinden dat het langdurige ziektebeeld van een groep coronapatiënten zo snel mogelijk moet worden erkend, zodat deze groep geholpen kan worden. NVAB-voorzitter Gerjan Beens wijst erop dat de oorzaak van de klachten soms niet aan te tonen is, maar dat er een helder en consistent beeld is qua klachten. Met het onderzoek wil C-support een sterk signaal afgeven aan VWS in de hoop dat erkenning er snel komt.
- De **Depressie Vereniging** heeft staatssecretaris Blokhuis in een 'brandbrief' om hulp gevraagd bij het wegwerken van de enorme wachtlijst voor zogenoemd 'lotgenotencontact'. Volgens de vereniging hebben mensen met een depressie het tijdens deze coronacrisis extra moeilijk. Door de coronacrisis is het aantal mensen dat de vereniging weet te vinden enorm toegenomen. "De vraag overstijgt de mogelijkheden om steun te bieden, wat betekent dat de vereniging al lange tijd nee moet verkopen aan mensen die het keihard nodig hebben", aldus de vereniging, die zegt dit onacceptabel te vinden, "zeker omdat bij velen sprake is van ernstig psychisch lijden". Het ontbreekt de vereniging naar eigen zeggen aan voldoende menskracht en financiële middelen om tegemoet te komen aan de vraag. Via de brandbrief hoopt de vereniging wel het benodigde geld binnen te krijgen.
- De **Jeugdraad van de KNVB** doet een dringend beroep op de regering om de jeugd toestemming te geven te voetballen tegen clubs die op fietsafstand te bereiken zijn. De leden van de KNVB Jeugdraad gaan dit maandag in het Jongeren Voetbaldebat voorleggen aan politici van de SP, GroenLinks, PvdA, VVD, D66 en CDA.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- In Trouw beklagen een aantal medische experts zich over het uitstellen van de reguliere zorg. **Chirurg van het UMCG, Sholto Kruijff** stoot zich aan het creëren van IC-plekken voor covidpatienten een doel op zich is en dat de 'kruimels' die overblijven voor andere patiënten zijn. Kruijff pleit voor een 'bredere' triage waarbij de zorg 'eerlijker' wordt verdeeld. Volgens hem kan dat door een deel van het ziekenhuis te reserveren voor planbare urgente zorg, ook tijdens de coronapiek. Ook **Hoogleraar medische filosofie en ethiek bij het Amsterdamse UMC, Guy Widderhoven** pleit voor het reserveren van ruimte voor andere patiënten. In het Amsterdamse UMC gebeurt dit al.
- Ook NRC spreekt met een aantal medische experts n.a.v. de berichtgeving in Trouw over de cijfers van het Elisabeth TweeStedenziekenhuis over het uitstellen van reguliere zorg. In het NRC stelt **internist in het Erasmus MC, Robin Peeters** dat als de besmettingscijfers de komende weken gaan oplopen tijdens de derde golf er een 'zorginfarct' dreigt. Volgens Marcel Levi is er nog een 'stuwmeer' van mensen die waarschijnlijk ook naar het ziekenhuis zouden moeten maar die nog niet helemaal in beeld zijn.
- **OMT-lid en viroloog Menno de Jong (Amsterdam UMC)** ziet wel wat in het openen van de terrassen als dit leidt tot minder samsenscholen. De Jong snapt de oproep van horeca-eigenaren. "Je zou kunnen zeggen dat, als er een garantie zou zijn dat het openen van de terrassen zou leiden tot minder samsenscholen op bijvoorbeeld het Museumplein en het Vondelpark, dat het dan misschien een heel goed effect heeft. Als de terrassen ook goed gereguleerd zijn qua afstand, dan zou ik er voorstander van zijn. Ik weet niet of die garantie er is." Wel stelt het OMT-lid dat verder versoepelen op basis van het huidige aantal besmettingen niet verstandig is.
- **Voetbalbond KNVB** wacht het onderzoek af van alle data die zijn verzameld bij de zogeheten Fieldlab-wedstrijden, maar is al voorzichtig positief.

Hoe wordt naar de overheidsaanpak gekeken?

Commentaar (verwachte) boodschap persconferentie

- Over de gehele lijn analyseren ochtendkranten de te verwachten (gelekte) boodschappen van het kabinet vanavond. De Volkskrant kopt dat het kabinet grote versoepelingen 'niet aandurft' in dit stadium van de pandemie. Volgens de krant was de stemming in het Catshuisberaad 'nog steeds overwegend bezorgd'. Volgens de Volkskrant komt deze koers van het kabinet niet onverwacht; premier Rutte en minister De Jonge zouden al hebben laten doorschemeren dat de kans op versoepelingen klein is. De krant stelt ook dat het kabinet het effect van de laatste versoepelingen met betrekking tot middelbare scholen, contactberoepen en winkels wil afwachten voordat tot nieuwe grote stappen wordt besloten. De krant ziet dat ook wat betreft de verpleeghuizen, 'behoedzaamheid' het motto van het kabinet blijft. AD noemt het 'opmerkelijk' dat het kabinet zou onderzoeken of mensen met een vaccinatiebewijs en mensen met een sneltest met negatieve uitslag zich vrijer mogen bewegen. Dat omdat Hoekstra en Rutte zich tijdens het RTL-verkiezingsdebat nog verzetten tegen voorrang van gevaccineerden, zoals Kaag wel wilde. Volgens De Telegraaf wil het kabinet perspectief schetsen voor de mei- en zomervakantie. Volgens AD staan in het MCC twee 'stromingen' tegenover elkaar: "De rekkelijken die ruimte zien en de preciezen die naar de cijfers wijzen en aan de rem hangen." Volgens (de kop van) NRC blijft het kabinet 'voorzichtig' maar belooft zij de kiezer versoepeling na de verkiezingen. Volgens de krant 'weerstand' (of 'zwicht', zo verwoordt zij even later) het kabinet middenin de campagne de oplopende maatschappelijke druk om snel met versoepelingen te komen. "Geen onverantwoorde risico's op de korte termijn, wel meer perspectief voor de lange termijn" is de boodschap die NRC voorspelt. De krant maakt een koppeling naar de verkiezingscampagne. Volgens de krant wil premier Rutte uitstralen dat hij een verantwoordelijke leider is die niet middenin de campagne onnodige risico's met de volksgezondheid neemt. Volgens NRC is het de vraag hoe 'realistisch' de beloften van Rutte zijn als hij echt op de viruscijfers wil blijven sturen. De kans dat de cijfers over twee weken beter zijn lijken volgens de krant klein. Volgens NRC is het zo snel mogelijk intrekken van de avondklok een 'belofte' die Rutte duidelijk verbroken heeft. "De avondklok is inmiddels verworven tot een ruilmiddel om andere versoepelingen mogelijk te maken, wordt ook in kabinetsschermen erkend. "We zijn bij de avondklok gegaan van 'als eerste eraf' naar een randvoorwaarde voor

verder versoepelen,” zo citeert de krant. NRC sluit af met: “Waar andere partijen in deze atypische verkiezingsstrijd moeite hebben het grote publiek te bereiken, heeft Rutte maandagavond weer een miljoenenpubliek tijdens de coronapersconferentie. Hij kan de kiezers daarin voorhouden dat er na de verkiezingen weer meer mogelijk wordt.” Volgens Trouw komen ‘zij die dachten dat het kabinet zich aan de vooravond van de verkiezingen zou laten verleiden tot allerlei versoepelingen’ bedrogen uit. Trouw noemt het verlengen van de avondklok ‘opmerkelijk’ aangezien Rutte bij de invoering van de ‘omstreden’ maatregel zei dat dit ‘zo snel mogelijk’ weer zou worden ingetrokken. “Inmiddels is de avondklok een vast onderdeel geworden van de coronabestrijding.” Volgens Trouw merkt het kabinet dat het draagvlak voor het coronabeleid onder druk staat en wik daarom vanavond ‘schetsen’ welke maatregelen over enkele weken mogelijk kunnen worden losgelaten; “Deze versoepelingen zijn met dun potlood geschreven. Alles hangt af van de verdere verspreiding van het virus.” Ook FD merkt op dat het kabinet wat betreft de avondklok voor een andere aanpak kiest.

- **Viroloog Ab Osterhaus** stelt dat de marge om te versoepelen nog beperkt is, ondanks de gunstige cijfers over het aantal sterfgevallen. Hij stelt dat het vaccineren van de meeste kwetsbare groepen nu zijn vruchten ‘lijkt’ af te werpen. Ook **Viroloog Bert Niesters** is voorzichtig positief. Wel zegt Niesters dat we op moeten passen dat we niet ieder afzonderlijk getal gaan overinterpretieren omdat de andere cijfers nog zorgwekkend zijn.
- **De Nederlandse Stichting Water- & Zwemveiligheid (NSWZ)** is blij met het waarschijnlijk aanstaande kabinetsbesluit om de zwemlessen vanaf medio maart weer te hervatten. Shiva de Winter van de NSWZ spreekt van een ‘goede stap’ en stelt dat de NSWZ ‘eindelijk serieus wordt genomen’. Volgens de NSWZ gaan meerdere zwemscholen extra lessen aanbieden (bijvoorbeeld in de ochtend en in de zomer) om de achterstand in te lopen. Hart van Nederland spreekt met **zwemdocenten Bauke Beert Keizer en Fons Groenewegen van MijnZwemschool Sint Nyk**, die twee weken geleden met een opblaasbare eenhoorn in de Hofvijver lagen bij wijze van demonstratie. Keizer zegt dat hij een gat in de lucht sprong toen hij hoorde over de versoepeling. Hij benadrukt in ieder geval dat als de zwemlessen weer mogen opstarten, ze er helemaal klaar voor zijn: “Alles ligt in kannen en kruiken om weer aan de slag te gaan.”

Opiniepeilingen

- Van de 1,4 miljoen StemWijzer-gebruikers die hun gegevens anoniem deelden, gaf 57% aan dat ze voor een vaccinatiebewijs bij evenementen zijn. Een minderheid van 36% is tegen. Na het invullen van de stellingen, kunnen gebruikers aangeven welke onderwerpen ze belangrijk vinden. Die tellen dubbel voor het resultaat. De stelling over een vaccinatiebewijs bij evenementen werd zo’n 300.000 keer aangestipt, vaker dan stellingen over de zorg of over vluchtelingen. Dat juist dit thema zo hoog scoort is opvallend, zegt Anita de Jong van ProDemos, de organisatie achter de website. “Dit jaar scoren de corona-onderwerpen opvallend hoog.” De stelling over het vaccinatiebewijs staat bovenaan in de top 5 van onderwerpen die gebruikers extra belangrijk vinden. De mondkapjesplicht staat op plek 5.
- Van de 800.000 Kieskompas-gebruikers gaf 42% aan dat ze tegen het weren van ongevaccineerden zijn in de horeca.
- Uit onderzoek van het Hart van Nederland-panel onder ruim 2700 deelnemers blijkt driekwart van de Nederlanders het terecht vindt als verpleeghuisbewoners die twee vaccins hebben gekregen, twee bezoekers per dag mogen ontvangen. 18% vindt dat de bezoekersregeling van één bezoeker per dag overeind moet blijven. Een kleine 10% weet het niet zo goed.
- Uit onderzoek van het Hart van Nederland-panel onder ruim 2700 deelnemers blijkt dat 66% vindt dat we zo snel mogelijk terug moeten naar de situatie van voor de strenge lockdown. Dat houdt onder andere in: geen avondklok, thuis meerdere bezoekers ontvangen, winkels weer open en weer sporten. Met name jongeren tot 30 jaar willen maar wat graag van de huidige coronaregels af. Driekwart van hen wil dat, tegenover 57% van de 50-plussers. Ongeveer 30% is het oneens, zij staan achter de strenge lockdown om het coronavirus te bestrijden.
- Uit onderzoek van het Hart van Nederland-panel onder bijna 3000 mensen blijkt dat ruim een derde van de Nederlanders ook ná corona geen drie zoenen meer gaat geven als begroeting. Ook het gebruik van desinfectiemiddel is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven. 27% van de Nederlanders geeft aan dit in de toekomst te blijven gebruiken, ook als het coronavirus niet meer rondwaart. Voor ruim een op de vijf mensen is het ook afgelopen met het schudden van handen. Een iets kleinere groep van 17% voelt zich prettig bij de 1,5 meter afstand. 45% van de ondervraagden geeft aan zich weer te gaan gedragen zoals voor ingang van de maatregelen, inclusief handen schudden en kussen geven.
- Uit de stelling van de dag van De Telegraaf blijkt dat bijna tweederde van de stellingdeelnemers het Russische Spoetnik-vaccin verwelkomt. Als respondenten mochten kiezen dan zouden ze het ‘liefste’ Pfizer willen ontvangen. Het minst populair is het middel van AstraZeneca. Een meerderheid vindt dat je als ontvanger een vaccin moet kunnen kiezen. Tweederde ziet vaccinatie als ‘enige uitweg’ uit de coronacrisis.